

PROF. DR. RASİM ADASAL*

I. Sayı**

1982'de kaybettiğimiz Adasal hocamız için 1980'de ölümünden iki yıl önce A. Ü. Psikiyatri Anabilim Dalı öğretim üyeleri tarafından bir jübilesi yapılmıştı. Kendisini 1989'da 25. Ulusal Psikiyatri kongresinde kongre başkanı Prof. Dr. Coşkun Şarman'ın düzenlediği bir multivizyon gösterisi ile anmıştık. Bundan 5 yıl sonra tarafımdan düzenlenen bir anma toplantısı, öğrencilerini bir araya getirmiş, sosyal ve akademik boyutta bir anma toplantısı yapılmıştı. Son olarak 18 Kasım 2005'te hocamızı Erzurum'da 41. Ulusal Psikiyatri Kongresi Başkanı Prof. Dr. İsmet Kırpınar'ın önerisi ile bir kere daha anarken, Onu genç ruh hekimlerine tanııtma fırsatı yaratılmıştır.

Rasim hocamızın, Erzurum'da, bir kez daha anmak istenmesi bir rastlantı değildir, Onun bir dileğinin yerine getirilmesidir. Prof. Adasal, yaşamında Erzurum'un özel bir yeri olduğunu hep dile getirmiştir. Kongrelerin Ankara-İstanbul ve İzmir'de dönüşümlü olarak yapıldığı yıllarda bir kongrenin de Erzurum'da

yapılmasını istemişti. Erzurum Mareşal Çakmak Askeri Hastanesi'ndeki çalışmalarının, Onu, gelecekteki başarılı günlere hazırladığını çok sonraları davetli gittiği Erzurum'da, aynı hastanede çalışmakta olan Prof. Dr. İsmail Çifter'e söyleyecektir. Daha sonra Prof. Çifter, hoca ile birlikte Cumhuriyet caddesinde bulunan Yeşilyurt lokantasına bir başka deyişle Yakup Efendinin Lokantasına gidişlerini, Yakup Efendinin Onu hasretle kucaklayarak buyur edişini, yıllar sonra Prof. Çifter bir anı olarak anlatacaktır.

Adasal hocanın insan sevgisi, insanlarla kurduğu sıcak unutulmayan dostlukları yaşamı boyunca sürmüştür. O sevgi dolu dost bir insandır. Kendini, çevreyi ve toplumu doğru biçimde değerlendirmiştir. Kendini yalnızca yaşadığı çevreyle sınırlamamış tüm ülkesini ve tüm dünyayı geniş bir görüş içinde izlemiş ve anlamıştır.

Kendini geliştirmiş, değiştiremediği durumları olduğu gibi kabul etmeyi bilmiş, eksiklerini tamamlama yolunda başarılı olmuştur.

Kendine, çevreye, yaptığı işe saygı duymuştur.

Çok yönlü bir dahi, bir toplum, fikir ve aksiyon adamıdır.

* 41. Ulusal Psikiyatri Kongresindeki Anma Toplantısı Sunumu.

** Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Psikiyatri Anabilim Dalı.

Türk psikiyatrisini çağdaş boyuta taşıyan ilk üç kişiden biridir.

Onun kişiliği üzerine konuşurken 17 Ekim 1989'da Cumhuriyet Gazetesinde çıkan bir makalesine atıfta bulunmak istiyorum. Orada Adasal hoca şöyle diyor: "İnsanlar çeşitli yollarla yükselebilir. Himalayalara çıkar ve yükselirsiniz. Ama Alpinizm'de yükselirsiniz. Başbakan olur siyasette yükselirsiniz. Ama bunların hiçbiri yükseliş değildir. Gerçek yükseliş, insanın manevi yükselişidir."

Rasim Adasal yalnızca bir akademisyen olarak değil insan olarak da en yüksek mertebeyi yakalamış bir kişidir. Onun için büyüktür.

Prof. Dr. Rasim Adasal'ın Kısa Biyografisi

Girit eşrafından bir aileden gelen Ali Rasim Adasal, Girit Adasının Kandiya şehrinde 4 Şubat 1902 tarihinde doğmuştur. İlk eğitimini Kandiya'da "Mektebi Kebir İslam" ilkokulunda tamamlar. Bu sırada Girit'te Rumlar'la Türkler arasındaki gerginlik giderek tırmanmaktadır. Tanınmış bir vatansever olan babası Rasim'i bu tehlikeli ortamdan uzaklaştırmak ister. İstanbul'da bir deniz subayı ile evli olan ablasının yanına gönderir. Rasim Adasal İstanbul'a geldikten bir hafta sonra 1914'de "2. Dünya Savaşı" patlak verir ve küçük Rasim'in ailesiyle her türlü haberleşme ve yardım bağlantısını keser. Bundan sonra o artık eniştesi Murat Ercan'ın koruması altındadır.

Girit'teki ilkokulda yarım gün Rumca, yarım gün Türkçe eğitim almıştır. İstanbul'da Aksaray'daki "Gülşen-i Maarif" ilkokulunda zayıf olan Türkçe'sini geliştirmesi için son sınıfı bir daha okur.

Yıllar sonra Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesindeki kişisel dosyasını doldururken, kendi el yazısı ile "ana dilinden başka bildiği diller" bölümünü "Fransızca, İngilizce, Yunanca" olarak yazacaktır.

Orta eğitimini Mercan ve Vefa İdadilerinde sürdüren Adasal 1919-1920 yılında Askeri Tıbbiye sınavını kazanmış ve 1925 yılında 3820 diploma numarası ile ve teğmen rütbesi ile mezun olmuştur.

Bundan sonra bir yıl Gülhane Askeri Tıp Akademisinde staj (1926), iki yıl İzmir'de kıta tabipliği (1927-1928) yapmıştır. Ardından Gülhane Asabiye-Akliye Kliniğinde Prof. Dr. Nazım Şakir Şakar'ın yanında ihtisas yapmış (1929-1932), iki yılda başasistan olarak çalışmıştır (1932-1934), bunu Gümüşsuyu Askeri hastanesindeki görevi izler (1934-1935). 1936 yılında iki yıl süre ile Paris'e gönderilir. Orada 1,5 yıl Psikiyatri, 6 ay da Nöroloji kliniklerinde yabancı asistan olarak çalışır. Bu sırada Gülhane kadrosundadır. Dönüşte Mareşal Çakmak Hastanesinde binbaşı rütbesi ile çalışmaya başlar (17.03.1938 – 05.08.1938), bunu üç yıl süre ile çalışacağı Balıkesir Askeri Hastanesindeki görevi izler. 1941'de Gülhane'de Asabiye ve Akliye profesör yardımcılığına getirilir. Bu sırada yarbaydır. Prof. Dr. Şakar'ın kendi arzusuyla emekliye ayrılmasından sonra 1945 yılında Nöropsikiyatri Kürsüsü profesörlüğüne atanır.

Ankara Tıp Fakültesinin kuruluşuyla 18.04.1946'da toplanan fakülte profesörler kurulu 8 aday (Dr. Nuri Pasinler, Dr. Necati Kemal Kip, Dr. Ethem Vassaf Akan, Dr. Mevlüt Doğantuğ, Dr. Cahit Emre, Dr. Rahmi Dımar, Dr. Nevzat Dingin) arasından yapılan gizli oylama ile Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Kliniği Direktörlüğüne seçilir. Prof. Dr. Rasim Adasal 1946'dan yaş haddinden emekli olduğu 1972 yılı Temmuz ayına kadar Psikiyatri Kliniğinin başkanlık görevini yürütmüştür.

1972 yılında emekli olmakla beraber mesleki ve bilimsel faaliyetlerini sürdürmüş, muayenehanesinde hastalarını kabul etmiş, birçok medikal, sosyal, kültürel derneklerde üye ve danışman olarak aktif bir yaşamı olmuştur.

80'li yıllarda sağlığının giderek bozulduğunu görünce İzmir'deki yeğenlerinin

yanına göç etmiş ve 4 Şubat 1982'de aramızdan ayrılmıştır.

Zorunlu bir göçle ana-baba evinden ayrılan Prof. Adasal ekonomik, sosyal, kültürel sorunlara rağmen başarıyı yakalamıştır. Sonuna kadar insanları sevmiş, yaşamını zorlaştıran koşullara kinlenmemiş, güçlükleri bir fırsat olarak kullanabilmiştir.

İzmir'de yapılan cenaze merasimine Türkiye'nin her yerinden öğrencileri gelmiş onu son yolculuğunda yalnız bırakmamışlardır. İstanbul'da yaşama küçük yalnız bir çocuk olarak başlamış ancak İzmir'den son yolculuğuna bir sevenler ordusu ile uğurlanmıştır.

Prof. Dr. Rasim Adasal'ın Eserleri

- 1- Psikozlar ve Nevrozlar
- 2- Modern Klinik Psikiyatri
- 3- Ruh Hastalıkları
- 4- Medikal Psikoloji
- 5- Cinsiyet, Aşk ve Evlilik
- 6- Normal ve Anormal Yönleriyle Medikal Psikoloji
- 7- Normal ve Anormal Açından Karakter ve Kişilik Portreleri
- 8- Yeryüzü Tanrıları, Liderler, Komutanlar, Kahramanlar Psikolojisi

Bunların dışında Sara (Epilepsi), Nevrastani ve buna benzer diğer bir takım broşürler ve çeşitli dergilerde pek çok bilimsel makaleler, gazetelerde yazıları yayınlanmıştır.

Adasal'ın Türk Psikiyatrisindeki Yeri

- 1- Dinamik psikiyatridi Türkiye'ye ilk getiren kişidir.
- 2- Psikiyatride ekip çalışmalarını başlatmıştır. Psikolog ve sosyal hizmet uzmanı onunla psikiyatride adım atmış ve tedavi ekibi kavramı içindeki yerlerini almışlardır.
- 3- Ankara'daki ilk ruh sağlığı derneğini (1960) kurmuştur. "Ankara Sinir ve Ruh Hekimleri Derneği" alanına hizmet vermeye

devam eden aktif bir dernek olarak faaliyetlerini sürdürmektedir.

4- Halk konferansları, gazete makaleleri ile psikiyatridi halkla bütünleştirmiştir. Toplumun yasak saydığı "homoseksüellikte"; "mastürbasyon" ve benzeri konuları işlemiş, gazete-radyo-TV programlarında, konferanslarında, derslerinde ve imkan bulduğu her yerde çocuk yetiştirmek, ruh sağlığının önemi, lider psikolojisi, çeşitli yaşam dönemlerini, özellikleriyle sorunlarıyla anlatarak toplum ruh sağlığına katkıda bulunmuştur.

5- Türk Psikiyatrisine damgasını vuran psikiyatri uzmanları yetiştirmiştir. Pek çok yeni üniversitelerin psikiyatri klinikleri onun öğrencileri tarafından kurulmuştur. İzmir Tıp Fakültesi Psikiyatri Kliniği, Hacettepe Üniversitesi Psikiyatri Kliniği, Dicle Üniversitesi Psikiyatri Kliniği, 19 Mayıs Üniversitesi Psikiyatri Kliniği, vb.

6- Kitapları alanda çalışanlar için uzun yıllar psikiyatride tek Türkçe kaynak olmuştur.

7- Psikiyatride koruyucu hekimlik kavramını ilk işleyen, topluma ruhsal sorunları için psikiyatriste başvurmadan çekinmemeyi aşıl原因an hekimdir (Kızılay konferansları).

8- Öğrenciliğinden başlayarak sporla ilgilenmiş spor ve psikoloji kavramlarını bütünleştirmiş ve alana katkıları ölümüne dek sürmüştür. Prof. Adasal öğrenciliğinden beri sporla yakından ilgilidir. Askeri Tıbbiye Takımında Fenerbahçeli İsmet Uluğ'un antrenörlüğü altında futbol oynarken ağır bir plörezi hastalığı sonunda futbolu bırakmak zorunda kalmış fakat bunun bir telafisi olarak yıllarca Kırmızı Beyaz Spor Dergisinin Baş Yazarlığını yapmış, sporun medikopsikolojik, sosyal ve moral konularında çok yazılar yazmış, Hakem-Antrenör kurslarında konferans vermiş, 3 yıl Ankaragücü Klübü Başkanlığı yapmış, Harp Okulu sporcularına (Spor Fizyolojisi ve Sağlığı) dersleri vermiştir. Bundan başka iki yıl futbol federasyonunda da danışmanlık, yıllarca

Ankara Bölgesinde Ceza Kurulu Başkanlığı, Vefa Yüksek Divan Üyeliği gibi çeşitli sporel görevlerde bulunmuştur. Ankara Bölgesi ve Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Yüksek Danışma Kurulu Üyeliğidir. Adasal bu kabil manevi hizmetleri ile yetinmeyip oturduğu ve hekimlik yaptığı iki dairesini (Hisar Parkı Caddesi Berlin Oteli karşısında) Spor Sağlığı Merkezi olarak bağışlamıştır.

9- Derslerinde, klasik çağdaş psikiyatriyi, güncel olayları edebi eserlerinin kahramanları ile bütünleştirerek sunuşu konuya ilgi ve bilgilendirmeyi artırmış, psikiyatriyi sevdirmiştir. Bir öğrencisi, Prof. Dr. Necati Kolan bunu şöyle dile getirmiştir; "biz klasik ve katı ders programları yerine içinde, okuduğumuz bir romanın, gördüğümüz bir sinema filminin psikoloji ve psikopatoloji yönünden değerlendirilişini bulunca adeta büyülenirdik. Adler, Freud, Jung ve diğerleri, Rasim Hoca aracılığı ile duyuş ve düşünüşlerimizin örgütlenmesini yönlendirdiler. Artık o genç tıbbiyeliler Libidonun o devir yaşamındaki önemini kavramış olmaktan başka Denizkızı Eftelya'nın "sahilde sabah" şarkısı ile Tepebaşını; biteviye ellerindeki kan izlerini yıkama obsesyonu içindeki Lady Machbeth ile ihanet dehlizlerini; Destemona'nun boğulmasıyla kıskanç erkek ruhunun bunalımlarını ve genç Verter'in kırlardaki hıçkırıklarında da o yıllarımızın gözyaşlarını bulduk".

10- Yurtiçi gezilerinde öğrencilerini de götürerek onları toplumla buluşturan, topluma hitaba alıştırıran, öğrencilerini topluma tanıtan ve topluma karşı görevlerini yerine getirmesine olarak sağlayan bir kişiydi.

11- Hastaya yaklaşımda çok yönlü olmayı başarmış bir hekimdir. Hastayı medikal ve psikolojik ve sosyal boyutları ile ele almıştır. Mevcut tedavi yöntemlerinin hangisinin uygun olduğunu belirleyerek yaklaşımda bulunmayı (eklektik görüş) gündeme getirmiştir.

12- Tıp Eğitim programlarına "Medikal Sosyoloji" "Medikal Psikoloji" derslerini

yerleştirme başarısını göstermiştir. Böylece psikiyatrinin çok disiplinli yönü ile öğrenci ilk sınıflarda tanışmış ve staja geldiğinde soyut kavramlara daha kolay uyum sağlayabilmiştir.

13- Kısa hospitalizasyon uygulamalarını ve hastanın toplumdan koparılmasından, öncelikle ayaktan tedavisini savunarak bir çağdaş uygulamayı yıllar öncesinde başlatmıştır.

Bazı Öğrencilerinin Ağzından Prof. Adasal:

Prof. Dr. Doğan Karan

Hoca ile ilk defa 1947 yılında tıp fakültesi son sınıf öğrencisi iken psikiyatri stajında karşılaştım. Ortadan kısa boylu, şişmanca ve çok belirgin bir şive ile dilimizi konuşan, hareketli, heyecanlı, bazen söylediği anlaşılmayan hoca beni şaşırttı. Stajın ikinci gününden itibaren hocanın boyu, şivesi, kilosuna, "şey" leri, "yani efendimleri" ortadan kayboldu ve etkileyici kişiliği, geniş bilgi ve kültürü bizleri sardı. Stajın sonunda artık izleyeceğim yol belli olmuştu ve askerlik görevime asistanlık giriş sınavına hazırlanmak üzere psikiyatri ve nöroloji kitapları ile gittim.

Prof. Dr. Fuat Aziz Göksel

Rasim Adasal son derece enerjik bir kişidir. Akıl almaz ölçüde geniş bir ilgi alanına ve o denli geniş bir kültüre sahip olabilmıştır. O nedenledir ki, öğrendiği her şeyi bir çağlayan gibi dökmek, sel gibi yaymak, dinletmek, okutmak istemiş ve bunu başarmıştır. Onun bir başka erdemi: "İnsancıl" oluşu, yalnızlığı sevmeyişi, kalabalıktan ve paylaşmaktan hoşlanan karakteridir. Öğretmenimiz her zaman "toplayıcı", birleştirici olmuştur. Onu hep "grup"lar içinde görürüz. Dışa dönük, çevre ile çok çabuk kaynaşan, sıcak ve afektif ilişki kuran kişiliği Adasal'ın bunca "popüler" olmasının sırrıdır. Bu yüzdendir ki her öfkesi saman alevi gibi uçmuş gitmiş, bu yüzdendir ki her zaman "bağışlayıcı"

olmuş ve her yerde, her zaman, kızdığı her adam tarafından anında bağışlanmış. Bu yüzden sevimlidir, bu yüzden tatlıdır, bu yüzden insandır. En önemli bir erdemi de başkalarını ve kendini kusuru ile sevmeyi bilmesidir. Hoşgörü ve iyi niyet onun için asıldır. Ben yaşamım boyunca, onun kimsenin ekmeği ile oynadığını, başarı yolunda kimseyi engellediğini görmedim. O, yetiştirdikleri ile öğünür. Rasim Adasal'ın Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Kliniğini kurmasıyla birlikte, başta nevrozlar olmak üzere psikiyatrik sendromlarda psikogenezin "resmi tıp kurikulumu"na girmesi gerçekleşmiştir. Adasal bu öğretiyi sistematik bir yapılaşma içinde sunmuş olmamakla beraber, Türk Tıbbındaki devrimsel gelişiminde öncüsü olmuştur denilebilir. Çünkü o zamana kadar tek tıp fakültemizin öğretmenleri olan Mahzar Osman Uzman ve İhsan Şükrü Aksel tümüyle deskriptif psikiyatrinin ve Kraepelin'in izleyicileri idi. Onların derslerinde ve kitaplarında dinamik kavramlar, "Freudizm" ya da psikanaliz başlığı altında pek küçük bir yer tutardı. Adasal'ın bu alandaki en önemli katkısı bu kavramları geniş halk kitlelerinin bilincine yerleştirmiş olmasıdır. Bu durum onlarca kitap ve sayısı bilinmeyen bilimsel makalenin günlük gazetelere aralıksız yazılan binlerce makalenin, sayısız halk konferansının ve belki birazda kendine özgü bir aksanın, coşkulu bir söylemin.... ortak ürünüdür.

Prof. Dr. Gülören Ünlüoğlu

Kliniğe başladığımda, benim başkalarınca yadırgadığım kadar, bende pek çok şeyi yadırgıyordum., bazen de kınıyordum. En çok kınadığım şey ise hocanın bağırmasıydı. Günlerden bir gün, yıllardan beri kendisini büyük bir tutku ile izleyen olur olmaz yerlerde karşısına çıkan bir hanım hastasına "Gidiniz efendim,

gidiniz, beni rahat bırakınız, kaç kere söyledim ben size yardım edemem" diye bağıyordu. Kendisine bir kez söylemem yetti, hastanın transferans nörozu geçirdiğini ve yüksek sesle konuşmanın yararı olmadığını. "Yani ne yapayım istiyorsun" diye beni bir güzel azarladı, ama benimle konuştu da... Öfkesi ise sabun köpüğü kadar çabuk geçici kırmayıcıydı. Beraberce o hasta için bir tedavi programı yaptık ve o günden sonra o hastayı azarlamaktan vazgeçip yeni bir terapötik tutuma girip bu tutumunu yıllarca sürdürdü. Bir kişi ki, hem bireysel, hem kültürel en belirgin özelliklerinden biri öfke, ve bu duygusunun sözel deşarjıdır, o kişinin bu tavrı terk etmesi çok zordur. Hele o kişi 60 yaşından sonra alışageldiği tutumu değiştirebiliyor ve hastasına karşı yepyeni bir tavır takınıp bunu sürdürebiliyor ve öfkesini bastırabiliyorsa bu değişme ve yenilenme ders kitaplarına geçecek niteliktedir. Bunu gerçekleştirebilen kişi ise gerçekten yücedir.

Prof. Dr. Coşkun Şarman

Sadece ilim mi aldık sizden hocam?

İnsanlık sevgisini bize aşıladınız.

Azmin başarmanın sırlarını verdiniz.

Çalışma şevki ve çalışkanlık nedir? Bunu bütün boyutları ve örnekleri ile sizde gördük.

Hakiki anlamı ile Spor sevgisini ve tutkusunu sizde gördük ve bundan kaynak aldık.

Bize tevazuyu, alçak gönüllülüğü, inanmayı ve başarmayı öğrettiniz.

Tek kelime ile, her zaman kullandığınız ve pek sevdiğiniz deyimle bizlere bir (identifikasyon) kaynağı oldunuz ve sizi benimsedik.

KAYNAKLAR

Göksel FA (1978) Psikiyatrinin Tarihsel Gelişimi (Basılmamış Çalışma). Samsun.

Psikiyatri Bülteni Özel Sayı "Prof. Dr. Rasim Adasal" Cilt 1, Sayı 2, Nisan-Mayıs-Haziran 1980.

Özkul V (1996) Sevgili Hocam Rasim Adasal, Ağın Düşün ve Sanat Dergisi, 5:(53-54): 23-27.

Özberk F (2005) Türk Psikiyatrisinde Bir Kilometre Taşı, Prof. Dr. Rasim Adasal, Bilim ve Ütopya, 137: 57-63.

Arda B, Göksel FA (1998) Rasim Adasal: Türk Psikiyatrisi Tarihinde Bir Aşama 3P Dergisi, 6: 62-64.

Sayı I (1994) Prof. Dr. R. Adasal: Anma Toplantısını Açılış Konuşması, A.Ü.T.F. İbn-i Sina Hastanesi Hasan Ali Yücel Toplantı Salonu, Ankara.